

זכויות חשודים בחקירת משטרה

השלב הראשון בהליך הפלילי הוא שלב החקירה. בשלב זה מברר הגוף החוקר האם בוצעה עבירה פלילית ומי ביצע אותה. כמו כן, בחקירה נדרש הגוף החוקר לאסוף ראיות כנגד החשודים בביצוע העבירה כדי לאפשר לתובע, בשלב מאוחר יותר, להחליט על העמדת החשודים לדין. בארץ מספר גורמים המוסמכים לערוך חקירות של עבירות פליליות. עם זאת, הגורם המרכזי, כמו גם השיורי, המופקד על מרבית החקירות הפליליות הוא משטרת ישראל. לחקירה המשטרתית עשויות להיות השלכות מרחיקות לכת על המשך ניהול ההליך הפלילי כנגד החשוד ועל קבילות הראיות שנאספו כנגדו. עו"ד אסף דוק מסביר במאמר הבא על מהותה של החקירה במשטרה וכיצד נכון לנהוג בה.

זכויות חשודים בחקירת משטרה

חקירה תחת אזהרה

כאשר אדם מגיע [לחקירה במשטרה](#), על החוקר להודיע לו האם הוא נחקר כעד או כחשוד ביחס לאותה עבירה. כאשר המשטרה חוקרת את אותו אדם כחשוד ולא כעד, הרי זוהי "חקירה תחת אזהרה" ועל המשטרה להודיע לאותו אדם באיזו עבירה בדיוק הוא חשוד. כמו כן, על המשטרה להודיע לנחקר על זכותו לשתוק במהלך החקירה ועל זכותו להיוועץ בעורך דין פלילי בטרם תחת החקירה. בשונה מכך, "חקירה שלא תחת אזהרה" היא תשאול אדם/עד לצורכי חקירה אשר אין הוא חשוד בעשייתה.

זכות השתיקה

על החוקר להודיע לחשוד הנחקר במשטרה לגבי זכותו שלא להשיב לשאלות כלל ושלא להיחקר. [זכות השתיקה](#) לחשוד הינה זכות מוחלטת לשתוק בהליכי חקירה. אחד הטעמים העיקריים למתן זכות שתיקה לחשוד נעוץ בסיטואציה המאיימת שבה נחקר חשוד ולכן נקבע כי יש לאפשר לו לשתוק באופן מוחלט, כדי למנוע מצבים בהם יענה שקר לשאלות בחקירה בשל הבלבול, הלחץ והמצוקה בהם הוא שרוי, ויפילול עצמו במעשה שלא עשה.

חשוב לציין, כי על אף שבמקרים חריגים עשויה שתיקת חשוד בהליכי חקירה לשמש חיזוק לעדויות התביעה כנגדו, הרי סנקציה עונשית זו איננה אוטומטית, אלא כרוכה בהליך שיפוטי בפני בית המשפט, שלו מסור שיקול הדעת לבחון את הנסיבות שהביאו את הנחקר לשתיקתו ולהכריע בהתאם.

חסיון מפני הפללה עצמית

אין אדם (עד או נחקר) חייב להשיב על שאלה או למסור ראייה אם יש בה הודיה בעובדה שהיא יסוד מיסודותיה של עבירה שהוא מואשם בה או עשוי להיות מואשם בה.

הזכות לחסיון מפני הפללה עצמית היא זכות יסוד המעניקה לכל אדם פטור מלהשיב על שאלות מפלילות או למסור ראיות מפלילות, בין בהליכי חקירה ובין במשפט עצמו.

על החוקר להודיע לחשוד הנחקר במשטרה לגבי זכותו להימנע מהפללה עצמית. חובת היידוע לגבי הזכות להימנע מהפללה עצמית נועדה לוודא כי החשוד ער לזכות זו בעת חקירתו, וכי הוא ויתר עליה במודע ומתוך רצון חופשי בעת מסירת אמרתו, שהרי מושכלות ראשונים הם שהזכות להימנע מהפללה עצמית מהווה חלק בלתי נפרד מהזכות למשפט הוגן, וכן זכות משלימה לזכות להיוועץ בעורך דין פלילי ולהיות מיוצג על ידו. שימוש באמצעים בלתי כשרים הגורמים לפגיעה מהותית בזכות זו עשויה להביא לפסילת ההודאות שהושגו בעקבות זאת.

זכות היועצות בעורך-דין פלילי

זכות היועצות בעורך דין מוכרת בישראל כ"זכות יסוד" וכביטוי מובהק של הזכות החוקתית להליך הוגן. מהוראות החוק והפסיקה עולה, כי אין מחלוקת שזכות זו קמה החל משלב המעצר וכי הפרשנות המרחיבה של שלב המעצר, כוללת כל מצב בו אדם חשוד בביצוע עבירה וחירותו הוגבלה, זאת אף אם טרם התקבלה החלטה של הקצין הממונה על המשך המעצר.

הוראת סעיף 34(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו - 1966 מורה כי: "**ביקש עצור להיפגש עם עורך דין...יאפשר זאת האחראי על החקירה, ללא דיחוי**". ניתן לראות כי המחוקק עמד על החשיבות שבחר להעניק לא רק לזכות היועצות עצמה, אלא גם לעיתוי שבו נמסרת לחשוד הודעה על הזכות, ולעיתוי שבו הוא זכאי לעשות בה שימוש, ללא דיחוי, במיידיות, **ואם אין אילוצים שבדין - טרם חקירתו** [לעניין זה ראה החלטתו של בית המשפט לאחרונה בת"פ (ת"א) 28411-01/12 **מדינת ישראל נ' שירונג סוואן**].

לאור כך, כאשר חשוד (אף אם אינו בסטאטוס של עצור) מודיע כי הוא מעונין להיוועץ בסניגור, על המשטרה ליצור קשר עם הסניגור באופן מיידי ככל הניתן (בהנחה שלא מתקיים סייג המאפשר את דחיית המפגש ביניהם על פי התנאים הקבועים בחוק) ולהפסיק את החקירה ולהמתין לבואו של הסניגור באם זה הודיע על הגעתו תוך פרק זמן סביר.

במקרים מסוימים ניתן לפסול ראיות אשר הושגו שלא כדין, לרבות ראיות שהושגו תוך פגיעה בזכות של חשוד להיוועצות בסניגור, או בהודעה על זכות זו (ראו ע"פ 5121/98 טוראי רפאל יששכרוב נ' מדינת ישראל, להלן -הלכת יששכרוב). כלומר, הפרת חובתה של המשטרה להודיע לחשוד על זכות היועצות, עשויה להוביל לפסילת הודעת הנאשם (או ההודאה) או ראיות אחרות הנובעות ממנה. ויודגש, למרות שדין ההודאה יוכרע במסגרת התיק העיקרי הרי שגם בשלב הדיון במעצר יכול בית המשפט לקבוע כי חל כרסום ממשי בראיות התביעה ו/או להתחשב בעצם הפגיעה בזכות כנתון המצדיק, כשלעצמו או ביחד עם שאר השיקולים, שחרור ממעצר. כמו כן להליך הארכת המעצר יכולה להיות חשיבות לביסוס הטענות שייטענו בתיק העיקרי.

למרות האמור, אנו נתקלים במקרים רבים בהם המשטרה מפרה את זכותם של חשודים להיוועץ עם עורך דינם ו/או מרוקנת את הזכות מתוכן אפקטיבי, תוך שהיא מפרה את הוראות החוק והפסיקה. כך למשל, ברוב המקרים של המקרים, המשטרה מיידעת את העצורים בדבר הזכות בשלב מאוחר שלאחר סיום החקירה ובמעמד החלטת הקצין הממונה על המשך מעצרו; קיימים מקרים בהם המשטרה כלל לא מודיעה על הזכות להיוועצות גם אם מדובר בשלב של המשך המעצר לאחר החלטת הקצין הממונה; כמו כן קיימים מקרים בהם המשטרה מעכבת את המפגש עם העצור מבלי שיש לכך הצדקה חוקית; וכיצא באלה דוגמאות.

חובת חקירת החשוד בשפתו

1. סעיף 2 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים) קובע כי: "חקירת חשוד תתנהל בשפתו או בשפה שהחשוד מבין ודובר אותה, לרבות שפת הסימנים". כמו כן, גם למשטרה הנחיות פנימיות ברורות בנושא הקובעות כי כל חקירת חשוד, החל משלב התשאול, תתועד בכתב בשפה בה הוא נחקר, כלומר בשפה שהוא דובר ומבין.

2. אולם, לא אחת נרשמות הודעותיהם של נחקרים, שאינם דוברי עברית, בשפה העברית שאינה מובנת להם, וזאת תוך הפרה תדירה של החוק. הפרה זו פוגעת בזכותם של נחקרים להליך הוגן ולחקירה אמينة: היא שוללת את זכותם האלמנטרית לכך, שהודעותיהם המשטריות ישקפו במדויק את דבריהם בחקירה, בלשונם ובניסוחם; היא אף מונעת מהם להבין את אשר נרשם בשמם ולאשרו באופן בלתי אמצעי. עקב כך נפגמת יכולתו של בית המשפט לקבל תמונה מלאה ואמינה של ההליך שבו נגבות הודעותיהם של אותם הנחקרים - הודעות שעל בסיסן לא אחת נקבע גורלם.

תרגילי חקירה

לרשות המשטרה אמצעים טכנולוגיים ואנושיים רבים שנועדו לחלץ מהנחקר הודאות ובכך לספק לה חומר ראיתי לצורך הכנת כתב אישום כנגדו. במהלך החקירה יכולים החוקרים לנקוט בסדרה של תרגילי חקירה שכל תכליתם הוא לערער את בטחונו של הנחקר על מנת שיעביר לרשותם מידע שאין בידם עד אותו שלב

של החקירה.

להלן חלק ממניפולציות חקירה מקובלות:

1. **שימוש במידע חלקי:** לעיתים, חוקרי המשטרה בוחרים להשמיע חלקים נבחרים מהקלטות שבידיהם, הן של החשוד עצמו והן של אחרים. חשוב לזכור כי ייתכן והדברים מוצאים מהקשרם. יש לבקש להאזין לכל ההקלטה ולכלכל התגובה מתוך נקודת מוצא זו. כך גם ביחס להצגת הודעות והודאות של מעורבים אחרים, חשוב שהעצור יהיה מודע לכך שחוקרים נוהגים להציג מוצגים שאינם אמיתיים (כגון: מהדורת עיתון מזויפת, חקירת חשוד אחר שאינה אמיתית, פרוטוקולים מזויפים), ולהטיח בפני החשוד פרטים ומידעים שאינם באמת ברשותם (כגון: "ראו אותך בזירת העבירה", "מצאנו טביעות אצבע שלך").

2. **השוטר הטוב והשוטר הרע:** מדובר בתרגיל החקירה הנפוץ ביותר בו משתמשת המשטרה. מדובר במצג לפיו אם המתושאל לא יתוודה בפני השוטר הנחמד שמקל עליו והולך לקראתו, הוא יאלץ להתוודות בפני השוטר השני, שמחמיר עם כולם.

3. **עימותים:** החוקרים עורכים עימות בין הנחקר לבין אנשים אחרים שהעידו עדות סותרת לעדותו שלו. מטרת העימות היא לדובב את החשוד לומר את האמת תוך הפעלת לחץ נפשי חזק.

4. **זיוף ראיות:** החוקרים מציגים "ראיות" כגון מסמכים למיניהם אשר לכאורה יש בהם כדי להוכיח את זהות העבריין. החוקר למשל יכול להראות תצהיר משפטי של אדם אשר הפליל את החשוד, כאשר למעשה מדובר במסמך מזויף וכד'.

5. **פגישה מקרית:** מדובר במפגש מקרי, כביכול, בין הנחקר לשותפיו לעבירה או לחשודים אחרים המתועד על-ידי המשטרה, כגון: פגישה במסדרונות תחנת המשטרה או ברכב הליווי. זכור - אין מקריות ולכל "טעות" יש כוונה.

6. **הצעה לשמש עד מדינה:** החוקרים מציעים לחשוד להפליל את שותפיו ולשמש עד מדינה במשפטם מבלי שיאונה לו כל רע. עצם ההסכמה לשמש עד מדינה מבלי להיוועץ בעורך דין ומבלי שהצעה זו ניתנה בכתב, עשויה לשמש "ראשית ראיה" ולהביא להפלטת החשוד.

7. **הצעה לנחקר שלא לעשות שימוש בזכות השתיקה:** החוקרים מנסים לא פעם לגרום לנחקר להפר את שתיקתו, באמתלה כי באם לא יעשה כן ישמש הדבר לרעתו. בדרך כלל, כאשר המשטרה נוקטת בטכניקה זו משמעות הדבר היא שאין ברשותה מספיק ראיות עד לאותו השלב של החקירה.

8. **שימוש במדובבים:** החוקרים מנסים לעשות שימוש במדובבים כאשר אין בידם די ראיות להגשת כתב אישום כנגד נחקר. מטרתו של הדיבוב הוא לגרום לחשוד להודות בפשע שבו הוא חשוד, לאחר שנכשלו הניסיונות לקבל ממנו הודאה בחקירה גלויה.

9. **"האח הגדול":** למצלמות נסתרות ומכשירי האזנה תפקיד מכריע בהצלחתה של חקירה. משכך, הנחקר צריך לצאת מתוך נקודת הנחה כי הוא מוקלט בכל מקום בו הוא נמצא, כגון: חדר החקירות, תא המעצר, רכב הליווי, שיחת מסדרון, תא המעצר, בית המשפט וכד'.

10. **שיחה לא פורמאלית:** כל שיחה בין החשוד לבין חוקריו עשויה להוות ראיה בתיק, לרבות שיחות שהחוקר מגדיר כשיחות "לא פורמאליות", למשל, כאשר הנחקר והחוקר יוצאים החוצה לעשן.

11. **שימוש בתחבולות לצורך השגת דגימת DNA:** החוקרים עשויים לנסות להשיג מהחשוד דגימת DNA בתחבולה. ניתן להשתמש לצורך בדיקה שכזו בדגימות רוק המצויות על בדל סיגריה שהשליך בחצר או הותיר בחדר החקירות או בתאו. כך גם שאריות רוק שנותרו על כוס הקפה שהוצעה ב"אדיבותו" של החוקר. כנ"ל תחתונים, מסרק, סכין גילוח ועוד.

איסור פרסום שם חשוד

לעיתים החקירה בעניינו של חשוד תסתיים בלא כלום, אך אם יפורסם שמו הנזק שייגרם לא יהיה ניתן לתיקון. על כן, נחקק סעיף 70 (ה1) לחוק בתי המשפט הקובע כי בית משפט רשאי לאסור פרסום שמו של

חשוד בהתקיים שני תנאים:

1. הפרסום עלול לגרום לחשוד נזק חמור.
2. ביהמ"ש סבר כי יש להעדיף את מניעת הנזק על פני העניין הציבורי שבפרסום.

במקרים המתאימים ובעיקר מקום בו החשוד נעדר עבר פלילי או מואשם בעבירה חמורה ניתן לבקש מבית המשפט לאסור את פרסום שמו של החשוד.

עיכוב פרסום שם חשוד

סעיף 70 (ד1) לחוק בתי המשפט, שעניינו עיכוב פרסום פרטיו המזהים של חשוד, קובע תקופה סטטוטורית לעיכוב פרסום שם חשוד במשך **48 שעות** או עד סיום הדיון הראשון שהתקיים בעניינו לפני שופט (בדרך כלל הכוונה היא לדיון מעצר), לפי המוקדם מביניהם. לעניין זה לא יובאו שבתות ומועדים במניין השעות. התקופה הסטטוטורית מתחילה להימנות מהמועד שבו התייצב החשוד לחקירה או המועד שהיה עליו להתייצב לחקירה. תכלית ההסדר היא לתת לחשוד הזדמנות מעשית לבקש מבית המשפט לאסור את פרסום שמו. יודגש, כי על פי הגדרות החוק, איסור פרסום שמו של חשוד כולל גם איסור על פרסום כל פרט אחר אשר יש בו כדי לזהותו.

חשוב להדגיש, כי איסור הפרסום הסטטוטורי פוקע מאליו בחלוף 48 שעות או לאחר מועד קיום דיון בבית המשפט, ועל כן ככל שהחשוד לא ינצל פרק זמן זה כדי לבקש את המשך איסור פרסום זהותו, הרי שניתן יהיה לפרסם את פרטיו בחלוף התקופה הסטטוטורית, ללא צורך בפנייה לבית המשפט או הודעה על הכוונה לעשות כן.

לכלל זה נקבעו מספר חריגים:

1. בית המשפט התיר את הפרסום בשל העניין הציבורי שבפרסום, ובלבד שניתנה לחשוד הזדמנות להשמיע את טענותיו בעניין;

2. רשות חוקרת פרסמה או ביקשה לפרסם את שם החשוד, במקרים בהם הפרסום נדרש לצורך איתור חשוד או עד, תפיסת עברייני נמלט, אזהרת הציבור או לצורך חיוני אחר, ועיכוב הפרסום שייגרם מהצורך בקבלת אישור בית המשפט לפרסום עלול לסכל את מטרת הפרסום האמורה.

3. החשוד ביקש לפרסם את שמו או הסכים לפרסום שמו, ובלבד שהבקשה או ההסכמה ניתנה על ידי החשוד עצמו או בא כוחו, בכתב.

פקיעת איסור פרסום: התקופה הסטטוטורית לאיסור הפרסום פוקעת בחלוף 48 שעות או לאחר דיון בבית המשפט, לפי המוקדם. היה ובמשך הזמן הזה ניתנה החלטה על המשך איסור פרסום, יפקע האיסור עם הגשת כתב האישום נגד החשוד, אלא אם כן קבע בית משפט אחרת.

יידוע החשוד: על הרשות החוקרת מוטלת החובה ליידע חשוד שהוא עצור ואינו מיוצג בדבר זכותו לבקש מבית המשפט לאסור את פרסום שמו, וכן עליה לאפשר לו להגיש בקשה לאיסור פרסום שמו באמצעותה, לפי הטופס שצורף לתוספת הרביעית. בנוסף, על הרשות החוקרת ליידע את החשוד בדבר אפשרות זו לא יאוחר מ- 24 שעות מעת מעצרו או לפני שהובא בפני שופט - המוקדם מביניהם (לעניין זה לא יובאו שבתות ומועדים במניין השעות).

סדרי דין: קיימת זכות ערר על ההחלטה לאסור או להתיר את הפרסום, תוך שבעה ימים ממתן ההחלטה, ולצידה סמכות של הערכאה הראשונה להורות על עיכוב ביצוע "לפרק זמן שיקבע ובתנאים המתאימים".

איך מסתיימת חקירת משטרה?

חקירה משטרתית תגיע לסיומה באחד המקרים הבאים:

1. **העברת חומר החקירה לתביעה:** המשטרה תעביר את חומר החקירה לטיפול של הפרקליטות או התביעה המשטרתית, לפי חלוקת הטיפול שנקבעה בחוק.

2. **השלמת החקירה:** היועץ המשפטי לממשלה או תובע רשאים להורות למשטרה להוסיף ולחקור, לשם החלטה בדבר העמדה לדין או לשם ניהול יעיל של המשפט.
3. **סגירת תיק בשל חוסר ראיות מספיקות:** כאשר אין למשטרה חומר ראיות אשר סביר שיביא להרשעת אדם בעבירה מסוימת.
4. **סגירת תיק בשל חוסר אשמה:** במקרים בהם אין כל ראיה הקושרת את החשוד לביצועה של עבירה, באופן שלא ניתן לייחס לו כל "אשמה". תיק שנסגר בשל חוסר אשמה, יימחק מרישומי המשטרה (בפועל הרישום לא נמחק ממחשבי המשטרה).
5. **סגירת תיק בשל חוסר עניין לציבור:** כאשר המשטרה מגיעה לקביעה ערכית כי אין תועלת ציבורית בהעמדה לדין.

כמו כן, החשוד רשאי לפנות לתובע המשטרתי בבקשה לשנות את עילת הסגירה בתיק.

קראו גם את המאמרים הרלוונטיים הבאים:

- [מהי חקירה תחת אזהרה ומה זה אומר?](#)
- [כיצד נכון להתמודד נפשית ומנטלית בזמן ולאחר החקירה במשטרה?](#)
- [האם רצוי שעורך דין יתלווה עם חשוד לחקירת משטרה?](#)
- [באילו מצבים רשאית המשטרה לעצור אדם וכיצד ניתן להביא לשחרורו?](#)
- [מהו עימות במשטרה והאם צריך להתכונן אליו?](#)
- [האם ישנה חובה להתייצב לחקירת משטרה?](#)

זומנת לחקירה או נעצרת על-ידי המשטרה?

נוכח חשיבותה הרבה של החקירה במשטרה ונוכח ההשלכות מרחיקות הלכת שעשויות להיות לה על המשך ניהול ההליך הפלילי נגדך, חשוב שתיוועץ עם עו"ד פלילי טרם החקירה. דע - כי התייעצות משפטית עוד בטרם הגעתך לחקירה במשטרה עדיפה על פני יעוץ בדיעבד ותיקון טעויות שנעשו במהלך החקירה. במידה והסתבכת בביצוע מעשה העשוי לגבש נגדך חקירה פלילית במשטרה באפשרותך ליצור עימנו קשר בכל שעה בטלפון **052-6885006** או באמצעות [הטופס המקוון באתר](#). הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.

{*:fast_contact}